

Život u řeky a nad řekou

Předchozí kapitoly vyprávěly o nejcharakterističtější složce obyvatel břehů staré Vltavy, o plavcích. Tato chce přiblížit někdejší život ostatních lidí v této krajině – chalupníků a zemědělců, dělníků pracujících v lesích a lomech, převozníků a mlynářů. V zásadě je možno říci, že s výjimkou specifického mlynářského řemesla byli staří Vltavané od všeho trochu. Obyvatel povltavské vísky, osady či samoty měl své drobné hospodářství, kousek pole a louky, kravku či alespoň pár koz a obvyklé drobné zvířectvo. Jen to by ho však neuživilo, a tak hlava rodiny s dospívajícími dětmi hledala obživu, kde se dalo.

Povltaví je krajina lesů a zde bylo také nejvíce pracovních příležitostí. Muži pracovali jako lesní dělníci, ženy chodily na *kopání*, čili jarní zalesňování, a čistily paseky. Jako součást odměny za práci bylo ženám dovoleno vyžínat lesní trávu, kterou v nůších přinášely pro své domácí zvířectvo. Vlastní vltavské údolí bylo v minulosti takřka pustinou. Obrazy a nejstarší fotografie ukazují většinou jen holé stráně.

Za strmými těmito stráněmi, píše v roce 1900 F. V. Kamýcký v monografii *Kamýka, dále v kraj jsou sice hojně hluboké lesy, ale při řece není téměř ani křoviska. Všude kámen a jen kámen a balvan...*

Jednou z hlavních příčin území bez vegetace bylo v minulosti veliké množství koz – kraviček chudých, jak se říkalo – které šplhaly i po nejstrmějších svazích a spásaly všechny výhonky přirozeně se uchytávajících dřevin. O získání každého kousku orné půdy v těchto vyprahlých holinách musel být sveden urputný zápas. Ještě dnes nacházíme ve stráních stopy pracně vybudovaných teras zadržujících úzké plošky, někdejší políčka. Jak se tu hospodařilo, nám přiblíží například zápis kronikáře Aloise Hejry z Orlických Zlákovic: Často jest práce velice namáhavá a někde i do nynějších dob (1958) se vozil na tato velmi svahová a chudá políčka hnůj na trakaři a nebo dokonce se nosil i na zádech v nůši. To, co se urodilo, nestálo někdy ani za tuto dřinu...

Střední Povltaví, lesy, jakož i množství zemědělské půdy na náhorní rovině nad vltavským kaňonem patřilo ovšem i racionálnímu hospodářství, které zde reprezentovalo především někdejší panství a pozdější velkostatek Orlík. Ten je od roku 1719 spjat s rodem Schwarzenbergů, jenž jej získal jako dědicství. Schwarzenbergové by si zasloužili jistě více pozornosti, než je v této knize možné. Připomeňme především základní charakteristiku tohoto knížecího rodu, kterou dodnes, a nikoliv ojediněle, stvrzují jihočeští pamětníci: na rozdíl od mnohých mocných v české minulosti dokázala si totiž právě tato rodina

Střední Povltaví vytváří mnohde iluzi horské krajiny. Na kresbě je část panoramatu otevírajícího se od chaty KČT Na Onom světě, 6 km jihovýchodní od Orlické přehrady. Právě tyto končiny se kdysi označovaly jako „Bohem a lidmi zapomenutý kraj“. Vltavské údolí je zaryto mezi dvěma vyobrazenými pásmy, jež na obrázku odděluje mlha

získat úctu a lásku prostých lidí, s nimiž měla co činit. Jde o rod vzdělaný a uměnilovný, v jehož řadách byli i schopní vojevůdci Rakouské říše. Zde je bezesporu nejslavnější postavou maršál Karel Schwarzenberg, vítěz nad Napoleonem v bitvě u Lipska roku 1813, zakladatel orlické větve rodu. (Druhá se označovala jako krumlovsko-hlubocká.)

V 19. století stojí maršálovi potomci po boku českých vlastenců v úsilí o získání českého historického práva. Ale aby tu nezněla jenom chvála, je nutná i kritická připomínka, že ne všichni příslušníci rodu dokázali vždy naše dějiny pochopit. Jako například kníže Karel Schwarzenberg IV., jenž v roce 1889 veřejně označil husity za bandu lupičů a žhářů, což tehdy vyvolalo obrovské pobouření, ale současně i podnět, aby se na Staroměstském náměstí v Praze postavil pomník

Žena od Vltavy vykládá z loďky nažatou trávu. Fotografie z archivu Národopisné společnosti československé